

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja trikrat na teden, vtorek četrtek in sobota, ter velja po pošti prejemati, za avstro-ogerske dežele ali v Ljubljani s pošiljanjem na dom, za celo leto 10 gold., za pol leta 5 gold., za četrlet 2 gold. 60 kr. Za tuje dežele za celo leto 12 gold., za pol leta 6 gold., za četrlet 3 gold. 25 kr., a. v. — Za oznanila se plačuje od četiristopne petitvrste 6 kr. če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr. če se dvakrat in 4 kr. če se tri- ali večkrat tiska. Vsakokrat se plača štempelj za 30 kr. — Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani na celovski cesti v Tavčarjevi hiši „Hotel Evropa“.

Opravištvo, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila t. j. administrativne reči, je v „Narodni tiskarni“ v Tavčarjevi hiši.

Deželni zbori.

Govor poslanca dr. Razlaga

v 2. seji kranjskega deželnega zbora.

Priobčujemo ta govor poslanca dr. Razlaga zaradi tega neprikrajšan, ker ima gospodarski odsek, kakor ga govornik misli, prevažen pomen za materialni napredek naše dežele, in s tem cele slovenske domovine. Samo želimo, da bi tudi drugi poslanci imeli voljo poprijeti se po dr. Razlagu sprožene misli. Govor se glasi:

„Jaz sem bil slavnemu zboru predložil nasvet zastran Jelovice. Jelovica je namreč tisti del naše dežele, kateri leži tostran Bohinjskega jezera, torej na desnem bregu bohinske Save in nij pravi Bohinj, ter se vleče mimo Radolice, Kropce, Železnikov preko Sorice do goriške meje. Vsa ta obraščena visoka ravnata meri čez 1900 oralov razen vmesnih planin.

Komur je lega Jelovice znana, bode vedel, da je to visoka ravnata, le tu ali tam je kak hribič. Drv, lesa in oglja se dosti lahko pridobiva in pri umnem gospodarstvu se nij bati, da bi dežela škode trpela glede na to ogromno planjavo, ako se drevje prenaglo ne bi posekalo. Kakor kažejo razprave pri deželnem in okrajnem komisijonu zavoljo odkupljenja in uravnanja zemljišnih bremen, je precej razvidno, da je večjidel teh visokih črnih gozdov lastnina c. kr. gorskega erarja; vendar je jasno, da v sredi Jelovice imajo posamezni posestniki lastne rovtne in druge kose, kateri so izločeni od politične sekvestracije.

Nekateri deli, ki na zapadno stran visé, so potrebni, da ostane gozd za varnost poslopij, njiv in travnikov, kateri pod njimi leže. To je posebno o Bistriški občini, kjer ima tudi obrtniška družba svoje fužine in bi znala zavoljo plazov in kamenja s posestniki vred v nevarnost priti. Tako so bili enkrat preveč gozda posekali in kamenje je zasulo travnike in njive, kar so morali potem težavno več tednov proč voziti. Torej se mora tam z gozdi drugače postopati in ne vse strošiti, kakor v drugih manj nevarnih krajih. Vendar razvidno je že sedaj, da ostane še znatni kos lepe Jelovice, ko bode gorski erar vse služnosti posestnikov in fužin odkupil. V tej Jelovici so tudi ljudje na jutrajni strani proti Železnikom, Kropci in Sorici tako imenovana kopišča kupovali od fužinarjev, pozneje jih je večjidel podedoval sin po očetu in zadnji čas je dokončno izrečeno bilo, da ta kopišča niso privatna lastnina, ker že prvi začetniki niso do njih pravice imeli in po zastaranji ali pri posestovanju je niso proti pridržanemu gozdu zadobiti mogli. Tukaj torej odpade odškodovanje in gorskemu erarju ostane še na zadnje več sveta.

Kranjska obrtniška družba je kupila tudi nekatere dele na zahodni strani od gorskega erarja pogojno za 4000 fr. in takrat se je izrekla želja mnogih srenj, ki so udeležene pri Jelovici, da bi bili radi za dražje plačilo toisto kupili, ako bi se jim bilo to prej ponudilo. Moj današnji namen nij navajati vse posestne razmere čast. dež. zboru, moj namen je drugi. Sekvestracija bode nehala, katera je 17, morebiti 18 let obstajala in zastran nehanja politične sekvestracije, ki je vpeljana zastran cele Jelovice in nekaterih delov, ki prav za prav ne spadajo sem, kakor deli proti jugozahodu blizu Savice, je že provizorij izdan zastran gozd-

nega nadzorovanja in vživanja gozdnih pravic. To je tudi obče znano na Gorenjskem, da c. kr. gorski erar dosehmal čistega dobička od Jelovice nij dobival ne 1 gold. na leto — trditi tega ne morem, ker pisem nemam ali slišal sem to. Torej pride prašanje s časom, kaj bode c. kr. erar storil s temi velikimi kosi Jelovice, ki mu bodo v last ostali, katere bode neomejene dobil po odkupljenju vseh gozdnih služnosti in bremen. Takrat pride vprašanje na deželo ali se bode ta del Jelovice prodal, da bi potem on posekal vse gozde in kakor Gorenjci mislijo, imamo mi potem v malih letih Kras pričakovati, kateri se nikdar več s plodnim drevjem zasaditi ne dá, in takrat bi uime in burja tudi pri nas razsajala.

Tako se kaže na levem bregu jezera proti Triglavu tu in tam pečevje, kjer so preveč drevje posekali, prišla je uima in odnesla je vso rodovitno zemljo.

Da se temu v okom pride, ako se v en par letih gozdne razmere uredijo, treba, da se ne ravna po načelih prodaje in kupčije z ostalimi deli Jelovice.

V prvi vrsti bode treba izreči, da naj c. kr. gorski erar proda te kose posestnikom bližnjih kmetij in fužin. Jaz nič nemam zoper to, če tudi kranjska obrtniška družba neke kose od c. kr. gorskega erarja kupi, zakaj vsak prijatelj obrtnije in kmetovalstva bode jako zadovoljen, ako se oboje razvija, da se vzajemno podpirate; pa da bi nekateri podvzetniki to kupili, in deželi na škodo vse drevje posekali, domači ljudje pa ne bi mogli kupiti za ravno toliko plačilo za njih gospodarstvo potrebnih kosov, temu bi se moralo v okom priti in torej sem stavil nasvêt, naj se izbere posebni gospodarski odsek, kateri bode se posvetoval o razmerah, vse na drobno pretresoval in ob svojem času slavnemu deželnemu zboru nasvete stavil.

Meni se zdi, da bi tudi mogoče bilo na tiste pridržke misliti pri prodaji Jelovice posameznim posestnikom in fužinam, kateri so potrebni v korist dežele za vzdržanje gozda, pa sicer ne morejo v veljavo priti, ker so zoper lastninske pravice. Tako bi se vsi ostali deli prodali bližnim posestnikom na letna odplačila in jaz bi mislil, da ne bode eden oral Jelovice ostal, za katerega bi se nihče ne oglasil, ker imamo na vse strani pridnih prebivalcev okolo in okolo Jelovice.

Predlagal sem tudi, da se ta reč izroči gospodarskemu odseku zato, ker se meni zdi, da bode on večkrat priložnost imel, katero deželi koristno reč v pretres vzeti.

Naj le omenim gospodarski šoli v Ipavi in na Dolenjskem, te šole bode imel obravnavati gospodarski odsek, ker gledé na dobre šolske osnove drugih dežel bi reč že dognana bila, torej naj se ta predmet ravno gospodarskemu odseku izroči. Navstalo bode vprašanje, ali se ima za gospodarsko šolo na Dolenjskem, katero posestvo kupiti v last dežele ali pa za šolo le v najem vzeti.

Potem bi imel gospodarski odsek še več drugih reči obravnavati. Če pogledamo v deželo, nahajamo ravno v Bohinji eno rudo, Bohajnit imenovano, iz katere se aluminij po skrivnem poti dela, in te surove rude se vsak dan tri do štiri sto centov izvozi na železnici v Bretislavo na Prusko. Če se ta ruda tako daleč z dobičkom prevaža, bi človek sodil, da je pri tem gotov dobiček, in da bi

koristniše bilo tukaj take tvornice osnovati, da bi domači ljudje več prislužka imeli.

Mi bi morebiti še kje drugod našli v deželi, kar bi potrebno bilo storiti, da se pomanjkanje zabrani posebno v suhih krajih, kjer večkrat preti nevarnost lakote. Naj se ozremo posebno na dolensko stran, na Črnomelj, Kostanjevico, Kočevje, Metliko, kjer bi morebiti koristno bilo tu ali tam na stroške dežele mladeniče poslati, da se nauče rokodelstva, kakor je to postavim v Graubünden-u, kjer prosti les rezljajo in si kruh služijo. Koliko bi se dalo prislužiti s pletenjem slamnikov, jerbosov in druge robe, ki se dobro in lahko speča. Ena prikazen še je tudi zanimiva, da se je lani samo iz Ribniške doline 700 centov trnjevih in brinjevih korenin in drevesec na Nemško izvozilo, od koder lepo likane paličke k nam nazaj pridejo, ktere tukaj po 40—50 kr. plačujemo. Če so oni dobiček našli, da surovo blago pri nas kupujejo in daleč za druge denarje izvaževajo, bi vendar koristno bilo tudi v deželi za take naprave skrbeti, da doma ostane zaslužek in dobiček. To vse bi imel stalen gospodarski odsek slavnega zbora razpravljati.

Meni se tudi koristno zdi, če bi, kar železnice zadeva, gospodarski odsek pretresoval in slavni deželni zbor odločil se in predloge stavil državnemu: kje je za našo deželo koristna in potrebna železnična mreža. Tako bi pri koncesijah koristnost in potrebnost železnic odločevala, zdaj pa žalibog zapazujemo, da so železniške koncesije darilo pridnim političnim otrokom. Če bi dežela imela koncesijo za eno ali drugo železnico, bi jo prodala podvzetnikom in bi obilen denar porabila za šole, ker smo v deželi z davki preobloženi. Tako bi o svojem času mogoče bilo za koncesijo gorenjske železnice, za katero so se vsi deželni organi potegovali, blizo pol milijona goldinarjev dobiti in to bi bila znatna pomoč za naše narodne in obrtniške šole in druge deželne potrebe! Ker je tedaj toliko predmetov, katere bi gospodarski odsek vzel v obravnanje, sem stavil ta nasvet, katerega še enkrat priporočujem in slavni zbor prosim, da ga izvoli uvažiti in mu pritrlditi.“

Štajerski deželni zbor.

(Izv. dopis.)

(IV. seja 9. novembra.) Dozdaj nij kazalo, da bo v letošnjem dež. zboru prišlo do polit. debate. Denes je pa poslanec Heilsberg od skrajne levice storil predlog: Deželni zbor naj izreče vladi, da od nje pričakuje, ka bo po obljubi prestolnega govora se kmalu lotila volilne reforme, pa na podlagi liberalnih terjatev. (Te nemško-liberalne terjatve poznamo; glavno vodilo jim je ohranjenje nemške hegemonije v državnem zboru.) Ta predlog bo tedaj dajal priliko strankam, zopet enkrat razvijati politiške programe. Poznalo se je Kaiserfeld-u, da mu stavljenje tega nasveta nij bilo po godu. Mož vidno stara in si družega ne želi, nego da pod njegovim vodstvom bi se mirno rešile vse razprave deželnega zbora.

Poslanec Zschok bere neko interpelacijo do vlade zastran prihodninskega davka akcijskih društev. Cesarski namestnik Kübeck obljubi v eni prihodnjih sej odgovoriti na vprašanje poslanca namestnijskega koncipienta (Kübeck posebno naglasuje te dve besedi) g. Zschok-a. (Smeh.)

Potem bere Herman, kot poročevalec deželnega odbora, postavilo, da sme okrajni zastop v Kozjem 45 procentov nakladati na direktne davke; brez ugovora dovoljeno; dalje postavilo, s katero se nekim občinam privoli pristojbina 10 gld. za podeljenje domovinskega prava; dalje postavilo, da smejo nekatere občine višje procenente nakladati; končno postavilo, da se sedanja občina Laško sme ločiti v dve občini: Laški trg in Marija Gradec. Občina Laški trg bo obsegala trg z 90 hišami, 84 posestniki (blizu 700 duš); občina Marija Gradec pa katastralne občine: Podvin, Lahomšek, Plazovje, Lahomno, Lažiše, Lože in Rivengost z 2500 duš, 6861 oralov zemljišča in 3835 gld. davka. Vsaka novih občin je tolika, da lahko opravlja vsa v občinski delokrog spadajoča opravila.

Dopisi.

Iz Ljubljane, 10. nov. [Izv. dop.] (Šolske zadeve v kranjskem deželni zboru.) Dobili smo v roke predlog deželnega odbora in vlade v zadevi novih šolskih postav. Prečitali smo vse in ostrmeli. Razvideli smo, da niti deželni odbor niti vlada svojih predlogov v glavnih točkah nijsta uravnala po izgledu drugih dežel, po potrebi sedanjega časa in najmanje po zahtevanju učiteljev. Gledé vzdržavanja šol — pobiranje šolnine — krajni šolski sveti, — gledé plačevanja učiteljev na ljudskih in meščanskih šolah, gledé pokojnine, gledé opravičnih in petletnih doklad, gledé šolskega obiskovanja in še v drugih točkah — pomanjkljiva sta obadva predloga. Če jih deželni zbor sprejme, ne bode ž njima deželi koristil. Mi o tej zadevi ne govorimo več. Našim deželnim poslancem samo živo priporočamo lansko prošnjo kranjskega učiteljskega društva, resolucije letošnjega slovenskega učiteljskega zbora in izgledne postave v sosednih deželah, ki so vse boljše od teh predlogov, s katerimi ne more in ne more pomagano biti kranjskemu šolstvu. Te besede govorimo iz izkušenj in prepričanja, in to so naše zadnje besede.

Iz Maribora 6. novembra. [Izv. dop.] (Okrajni naš zastop.) Vaš list je nedavno prinesel dobre in podbudilne misli o okrajnih zastopih na Štajerskem. Ta stran političnega našega delovanja je pri nas v Mariboru jako zanemarjena, še bolj nego druge strani. A pri vsej nepravilnosti volilnega reda dalo bi se baš tu največ doseči. Znano je dovolj, kakov paša leži na divanu okrajnega zastopa. Kdor je o Seidl-nu že kedaj kaj slišal, rad in lahko verjame, kakova se tu Slovenecem poje. Ta mož sliši doma v Kamci (kadar je pač doma!) celi dan na obe ušesi samo slovenščino, [a pri vsem svojem uradovanju se méni v tretje nemško nebo zamaknena. Framčani bi vedeli pripovedati, kako ta mož ravnopravnost državljanov gledé na jezike vé spoštovati. V takih rokah so naše občine, naše kmetske šole! Niti opozicije nij v okrajnem zastopu! Ne enega živega glasú, ki bi opominjal to visoko gospódo, da je ves kraj slovensk, da Slovenec ima tudi kaj pravice do življenja in časti, da nij samo za davke plačevati in jezik za zobe tiščati. Našemu življu slovenskemu treba tu samo javiti, pokazati se; uspehi bodo kmalu vidni. Korak za korakom, a s časom pride se daleč. Veljavni možje mariborskega okraja, zdramite se! Zaslombe najdete dovolj. Zdaj nij čas, kakor polh pospavati; čas terja svojih mož!

Iz Maribora 7. nov. [Izv. dop.] (Najem enega milijona denarjev.) V enem prejšnjih svojih listov sem poročal o najemu enega milijona denarjev, kateri hoče mesto najeti za mestne stroške. O tem se zdaj vrti razgovarjanje po mestu. Ta milijon je postal kamen, ob kateri se neka mariborska stranka, tako imenovani „stari“, spodtikajo. Ali pravo sem imel sporočajoč v svojem do-

pisu, da bode ta denarski manever dobro iztekel. Čujte! Izmed vseh 1153 volilcev mariborskih prišlo je v ponedeljek 57, reci sedeminpetdeset mož v Reiser-jevo kancelijo o najemu glasovat. Izmed teh jih je 39 glasovalo za najem, 18 pak proti. Ker se molčéči volilci pritrjujočim prištevajo (po oklicu županovem) glasovalo je torej (pravi sofistika najema pijane stranke), razve teh 18 mož vsa druga občina (1135 volilcev) za najem. Živila logika naša „opozicija a non opponendo!“ Eden mestjan, ki je menil, da bode vse na rotovž teklo, zoper glasovat, nij hotel tija iti, češ, „da me nij treba.“ Ko je pak o izidu glasovanja slišal, je dejal: „fafluht! ho mer kšvigen, ken'mer a colen!“ Mož jo je pogodil; kdor molči, naj trpi!

Iz Kozjega, 8. nov. (Izv. dop.) V št. 126 „Slovenskega Naroda“ se iz Gradca piše, da bode štajerski deželni odbor zdanjem deželnemu zboru med drugim tudi prošnjo tukajšnjega okrajnega zastopa predložil, da sme vsled deficita za tekoče leto od 14.191 for. za prihodnje leto 45% na direktne davke kozjanskega okraja nakladati. Kozjanski okrajni zastop bode menda edini na Štajerskem, ki tako slabo gospodari, da potrebuje tako visoke naklade na direktne davke, da mora deželni zbor za potrjenje prositi. Temu se pri takem gospodarjenju, kakor je v št. 118 „Slovenskega Naroda“ nekoliko popisano, nikakor ne čudimo; tedaj čez to za zdaj besedice ne. Pa zvedo naj dotične oblasti, in naši deželni poslanci, da se tukaj že letos za okrajne potrebe 45% naklade na direktne davke pobira, — kako se tedaj postave spoštujejo!

Iz Vrhnike, 6. nov. [Izv. dop.]* „Novice“ so prinesle 23. pr. m. dopis iz našega trga, ki je tu zelo hrum delal. Čakal sem dolgo, da bi kdo kaj na to odgovoril, a ker nihče nij, prosim Vas. ne odrecite mi malo prostora v „Slov. Narodu“. Kar kratko Vam povem, da poročilo v „Novicah“ nij resnično, da izvoljeni v občinski zbor ravno tako nijso narodnjaki, kakor drugi ne vsi nemškutarji. Pri nas žalibog političnih strank nij, temuč vse je osobno. Za to je pa tudi surovost, s katero se bivši naš kaplan Kogej v „Novicah“ kot nemškutar grdi, čisto osobna stvar, nelepa intriga našega dekana. Idrijčanom, ki so gosp. Kogejja dobili, se nij treba čisto nič ustrašiti. On ne bo nikoli pruskega duha trosil. Kar se pa tiče kavarne in kvart, katere mu „Novice“ očitajo, bilo bi surovo in neotesano, ako bi tudi res bilo. Kam bomo prišli, če si bomo med soboj po časnikih vsako tarok-partijo in vsako črno kavo očitali, kakor to začenjajo „staroslovenske“ Novice. Sicer pa sem jaz g. Kogejja v kavarni samo dvakrat videl, pa vselej se je tako vedel, kakor se izobraženemu človeku spodobi.

Iz Postojne, 6. nov. [Izv. dop.] (Prusi v Postojnski okolici.) Te dni sem izvedel, da roma po Postojnski okolici neka okrožnica za nabiranje podpisov za ustanovitev nemških šol na Notrajskem, katera okrožnica, kakor sem slišal — je prišla iz Gradca. Podpisali so se vsi gospodje v Postojni, kateri imajo v glavi premalo možgan; da še celo sodnijski uradniki so se podčrtali, kateri imajo vedno s prostim ljudstvom opraviti in ne pomislijo, da živé od žuljev preprostega kmeta. — Podpise po okolici pa nabira tu kajšni tiskar M. Š., kateri bo dobil zato gotovo od Bismarka križec zasluge za Prusijo na Slovenskem, kajti on se močno trudi, ker ta možiček leta tako sem ter tje, da si bode pete zbrusil.

Pa zastonj je ves njih trud in prizadevanje, ker oni, kateri to želé, nijso večina v naši deželi, ampak le čuki, ki žele, da bi bilo vse nemško. Gospodje! prepozno ste si to omislili; poprej bi bili bolje žile napeli, in morda bi se Vam bilo posrečilo, pa sedaj, ko se narod že preveč zaveda, zdaj je prepozno. — Res, žalostna je majka Slava, ker tudi med nami je še zmirom nekoliko tacih

čukov, kateri vedno ljudstvo šuntajo proti vsemu, kar je slovenskega.

Naj slednjič omenim še o nekem „škandalu“, kateri se je godil v tukajšni kavarni. — Bili smo zvečer po navadi v kavarni, kar prideta dva Postojnska „purgarja“ ter pričneta tukajšnjega učitelja, kateri je bil tudi notri, napadati in žugati, da ga bodo spodili, ker sedaj bodo nemške in ne več slovenske šole — kakor mislijo gospodje, kateri so okrožnico podpisali.

Kako se bode Bismark veselil, ko bode slišal, kako se trudijo njegovi apostelji; od samega veselja si bode še tiste tri lase poruval. — Vsi tisti gospodje in drugi, kateri so to okrožnico podpisali, bodo dobili vsi visoke službe ali pa zlate in srebrne križce za nemške zasluge. H. B.

Iz Gradca 8. nov. [Izv. dop.] — r. — Pevsko slovansko društvo višjih šol v Gradcu letos prav za prav še le začne obče važen pomen dobivati. Lani smo komaj društvo ustanovili, ko je šolsko leto se končalo in prav bitko smo čutili, kaj se pravi: „vsak začetek je težek.“ A izgubili časa vendar nijsmo, zakaj, letos se je društvo na krepkejše noge postavilo, kakor je bilo upati: Število pevcev je veliko, talentov ne manjka, odbor marljiv i kar je prvo, dobili smo izvrstnega narodnjaka za našega pevovodja gosp. Fureka, učitelja na tukajšnji jetnišnici. Nič nam se ne more odrekati, samo eno je potrebno, bodoč da se število podpirajočih udov ohrani in pomnoži. Odbor se tedaj ponižno obrača do vseh prijateljev slovanske mladine, da prav radi radodarno roko svojo društvu podajo, ki ima preblagi namen po petji v tujem mestu domače čutenje buditi i brata bratu približevati, da se ne izgubi v tmuni ga obdajajočih krutih sovražnikov. Vse za domovino, za blagor našega tlačenega naroda!

Iz Gorice 6. nov. [Izv. dop.] Po Gorici gre govorica, da je tukajšno okrajno šolsko svetovalstvo predlagalo za izpraznena 4 mesta na tukajšni c. kr. vадnici sledeče gospode: Za italijanski mesti gosp. Galla i Jacoba; za slovenski pak g. Valentina Kumarja in Budala. Kar se tiče italijanskih 2 mest, se mi nič ne brigamo, a kar zadevlje slovenski mesti, reči moramo, da bi bilo pač žalostno, ako bi se tako tudi pri ministerstvu potrdilo. Posebno čudno in smešno se nam zdi, da je slavno svetovalstvo izmeju vseh slovenskih kompetentov najslabšega predlagalo, namreč gospoda Budala, ki, ker službuje na italijanski šoli v — a —, je svoj materin jezik že popolnoma pozabil, in le za silo tako slovensko lomi kakor goriška prodajalka na trgu. Omenjeni gosp. Budal je študiral 2. latinsko šolo in ker je bil v tej šoli s „trojko“ obdarovan, našel je „refugium peccatorum“ v preparandiji. — Po vrh tega se nam zdi zelo nevhvaležno, da je slavno šol. svetovalstvo našega vrlega Avgusta Arminija Lešana završlo, kateremu se vender malokak učitelj more meriti. V pojasnilo moram omeniti, da je gosp. A. Leban pred 5 leti dovršil izvrstno gimnazijo z maturo, in je bil pri dovršitvi preparandije, kakor tudi pri učiteljski poskušnji z odliko obdarovan. (On sam do sedaj dobil je učit. posk. spričevalo I. reda, kakoršnega dobodo le oni izpraševanci, ki odgovoré v vseh predmetih prav dobro.) Ali slavno tukajšno svetovalstvo ga je zvrlo čujte! ker je panslavist, vnet za slovensko reč! Torej tudi pri nas stare birokratične bedarije in iz njih izvirajoče krivice.

Iz Zagreba 8. nov. [Izv. dop.] „Obzor“ donáša ciklus sestavkov, razpravljajočih dogovore vršujoče se v Pešti. Temeljnost teh sestavkov kaže, da jih piše večje pero, da jih ne mara piše član naše kraljevske deputacije. Naše politično občinstvo se borme ne more tožiti, da o vsakdanjem stanju stvari nij temeljito izvestjeno. O finančialnem vprašanju je naša deputacija, kakor „Obzor“ poroča, že dva izradka ogerskej kralj. deputaciji predložila. Ta bo na nje pismeno odgovorila, in za končen sklep finančnega vprašanja bode 16. t. m. skupna seja obeh dveh deputacij. Kakor znano, dobivala je naša deželna vlada poleg nagodbe leta

*) Smo okrajšali.

1868. za ponamirivanje stroškov za avtonomno politično, pravosodno in naukovno deželno upravo na eto iz drž. blagajne „pavšalno“ svoto 2,200.000 gold. Ta „pavšal“ izgledal je kakor nekakšna penzija. Deželnej vladi bile so s pavšalom obedve roki zvezani. V podporo na narodno-gospodarskem in bogočastno-naukovnem polji nij mogla skor čisto nič storiti, kajti ta „pavšal“ je komaj strogo upravne stroške pokrila. Naša deputacija terja, naj se tudi finance pod upravo avtonomne naše deželne vlade postavijo, in „penzija“ 2,200.000 gold. odpravi. Kakor se čuje, nemajo Magjari nič proti temu; vsaj „Reforma“ tako piše. Oni hočejo samo poroštvo imeti, da bode hrvatska državna blagajna točno svojo tangento za strošek skupnih zadev v skupno drž. blagajno odpremljivala. V čem hočejo oni to poroštvo zadobiti, to še nij znano, ravno tako tudi to ne, kaj jim bo naša kralj. deputacija v to ime ponudila. — Naj kočljivejša zadeva je vprašanje odvisnosti in odgovornosti našega bana kot načelnika naše deželne vlade. Od koga bo odvisen? komu bo odgovoren? to ste važni vprašanja! V razmerji bana nasproti ogerskej vladi, nasproti kroni in nasproti našemu saboru, leži politična večja ali manjša samostalnost naše kraljevine. Načelo državnega edinstva dežel ogerske krone je pojem, ki se dá raztezati. Kakor sem v svojih dopisih že večkrat omenil, bode to vprašanje naj več težkoč delalo. Magjari so v političnih vprašanjih veliki skeptikarji, ter si ne bodo dali dokazati, da je A to, kar B. Naša deputacija bo zahtevala za avtonomne zadeve od krone imenovanega bana, ki je na zgor izključivo samo od nje odvisen, in na zdol izključivo samo našemu saboru odgovoren; — za skupne zadeve pa od krone in ogerskega ministerskega predsednika imenovanega ministra v Pešti, ki bi bil skupnemu drž. zboru odgovoren. Mi tukaj v Zagrebu smo zelo radovedni: kaj bode ogerska kralj. deputacija na to rekla?

Novo nagodbo bo Živkovič kodificiral. Nagodba leta 1868. ima kakih 70 paragrafov. Nova jih bo baje polovico manj imela.

Politični razgled.

V deželnih zborih (razen kranjskega) se je začelo živo gibanje proti ministerstvu in zdanjemu, Slovanstvu in federalizmu protivnemu sistemu. Tirolski zbor je s svojo zadnjič omenjeno interpelacijo prvi začetek storil. Dva ministra, Lasser in Stremayr, sta šla brž v Pešto k cesarju. Ali tirolskega zbora razpustiti si ne bodo upali, in če ga, ne bodo nič dosegli. Ravno tako, ali še bolj važen je poljsko-gališki zbor. Tam je knez Čartoriski nasvetoval, naj se pošlje cesarju adresa. Čartoriski je federalist, in gotovo se bodo celo Poljaki za avtonomijo energično potegnili. — V šlezijemskem zboru je slovanska manjšina energično vstala za pravice slovanskega jezika, proti nemškim gospodoželjnostim. V koroškem zboru je slovenski poslanec Einspieler odločno zahteval, naj se zapisniki saj tudi v slovenskem jeziku izdajejo. — V štajerskem zboru bode prišlo do politične diskusije, v kateri bodo naši slovenski poslanci gotovo svoj glas povzdignili za narodne pravice štajerskih Slovencev. V očigled vsega tega, zahteva vse, kar nij politično blaziranega, prekomotnega in strahopetnega pri nas, da tudi **kranjski zbor z odločno adresom pomaga** drugim federalističnim zborom vreči denašnji sistem. Pričakujemo v prihodnjih dneh nasveta za adresom, da si se do zdaj v Ljubljani nihče ne gane iz navadnih ojníc.

Poslanec in bivši minister dr. Giskra je svoje vzvišeno mesto porabil, da je obogatel. Pri mnogih bankah in železnicah se je dal postaviti za dobroplačanega upravnega odbornika. Tako tudi pri Lvovsko-Černoviški železnici, katera je gnjilo in goljufivo gospodarila, da jo je moral celo njegov prijatelj minister Banhans pod sekvester deti. Zarad tega so Giskro ustavoverni (ne-

koliko poštenjši) listi napadali. Da bi svojo „čast“ rešil, sklicjal je Giskra oni teden svoje dunajske volilce in se je opravičeval pred njimi. Ker je bila ogromna večina volilcev sama taka kot on, namreč borzijanci, ki se od enakih špekulacij živé in bogaté, dali so mu odpusčenje vseh grehov. Izvirno je pri tem to, da je Giskra vso krivico guljufij zavračal na vlado, resp. na vladne komisarje in na ministra Banhansa. Rekel je pa, da v tem neče več govoriti zato, da ne bi vladi škodoval, ker je ustavoverna. Torej ustavovernost vse pokrije. Bomo videli, ali bode Banhans kaj odgovoril.

Hrvatska kraljevska deputacija v Pešti je svoj elaborat dokončala. V prihodnje več o tem.

Zbor nemških poslancev, ki se imenuje deželni zbor za Češko, osnoval je nov volilni zakon za češki deželni zbor. To se ve, da je osnova taka, da hoče nenaravno nemško večino na Češkem za zmerom utrditi.

Pretekli ponedeljek je bil ogerski drž. zbor na novo odprt. Irany je interpeloval vlado zavolj civilnega zakona, zavolj verske svobode in zavolj ravnopravnosti vseh veroizpovedanj. Lonyay je na zborovo mizo položil pet zakonskih osnov o vojniških zadevah, minister Toth zakonsko osnovo o uredenju mestnih zastopništev, minister Pauler zakonsko osnovo o kolonistih, minister Trefort je pa poročal o zadevah javne poduke, ob kateri priliki je zlasti slabo stanje naših prednjih učilišč grajal. Znamenita je zakonska osnova o uredenju Budim-Pešte. Poleg nje se bodo do sedaj samostalni municipiji. Pešta, Budim, Stai Budim in Margetin otok v en municipij zedinili, ki bo brojil 400 zastopnikov. Eno polovico zastopnikov bo volilo skupno mestjanstvo, drugo polovico pa 1200 največ davka plačujočih mestjanov. V tem celem štatutu veje veliko junkerskega duha. Ogerski liberalni listi zavoljo tega nijso z njim zadovoljni.

Na Španjskem je zbornica poslancev sklenila prejšnjega ministra Sagasta na obtožno klop deti, da si se je načelnik zdanjega ministerstva temu upirati poskušal. Pišejo, da bodo pri obravnavanju te pravde prišli škandali na dan, ki bodo omadeževali tudi zdanje ministerstvo in kralja, tako da stoji Španija zopet pred novim brezdomom prekucij in propada.

Razne stvari.

* (3. seja deželnega zbora kranjskega) včeraj v ponedeljek nij imela nobene zanimivosti. Zato odložimo poročilo zarad obilosti drugega gradiva na prihodnjič.

* (Lesarjevo tajnikovanje pri „Maticij“) smo že pojasnili večkrat. Denes še en prinesek škandaloznega ravnanja tega večnega tajnika. V svojem oficijelnem poročilu v odboru in potem v javnosti v „Novicah“ je g. tajnik katehet Lesar trdil, da g. dr. Duhač, advokat v Mariboru, kateri je zarad izida volitev izstopil, nij plačal letnega doneska. S tem je javno dolžil enega moža, da nij izpolnil svoje dolžnosti, za katero se je z vstopom in podpisom zavezal. Mi pa dobimo iz Maribora sledeče, od profesorja bogoslovja g. M. Šinka, poverjenika „Slov. Matice“ lastnorčno podpisano (nemško) pismo: „Jaz potrdim s tem, da je bila navada, letne prineske za „Matico“ pri izročevanju knjig pobirati, da sem g. dr. Duhaču denes knjige za 1872 izročil in mi je on letni donesek plačal. Drugega zaostanka pa nij na dolgu. Maribor 9. novembra 1872 Math. Šinko m. p.“ — Namesto, da bi se tajnik po privatnem potu podučil prej, kdo je res kaj dolžan, kdo ne, in kako se plačilo dobi, gre samopašnik gole laži zarad 2 gl. po svetu trositi!

* (Služba nadzornika varnostne straže), s katero je združena letna plača 600 gl., službena obleka, značaj magistratnega uradnika in penzija, je izpraznena v Ljubljani; prošnje do 15. nov. ljubljanskemu magistratu.

* („Slovenija“ na Dunaji) znano društvo slovenskih visokošolcev, je imela, kakor se nam iz Dunaja piše, 9. t. m. zbor, v katerem se je enoglasno sklenilo, da imajo vsi udje „Slovenije“ pristopiti k „Slov. Matici“ in letne doneske do konca tekočega semestra plačati. Dalje je bilo skleneno v bodočih počitnicah napraviti študentski shod v Ljubljani. Za predsednika je bil izvoljen stud. juris A. Ferjančič.

* (Kranjska kmetovalska družba) je sklenila poslati gosp. vit. Gutmannsthalu event. gosp. Rih. Dolenca v posvetovalni zbor o vinstvenih stvareh, katerega ministerstvo na Dunaj sklicuje. Po nasvetu dr. Coste naroči družbin odbor svojemu zastopniku pri agraričnem kongresu, katerega poljedelski minister sklicuje, naj v imenu kranjske kmetovalske družbe nasprotuje ustanovitvi „centralnega kmetovalskega sveta“, ker to bi bila centralistična posamnim deželam škodujoča naprava. Obravnava o državni subvenciji je pokazala, da si kranjski gospodarji za premije manj prizadevajo, kakor bi bilo želeli. Družbi so pristopili gospodje: grof Leop. Lichtenberg, župnik Fr. Levičnik v Prežganji, J. Majntinger, graščinski oskrbnik v Zatičini in G. Hochmayer, c. kr. cenilni referent v Krškem.

* (G. Ant. Kupljen), za notarja v Ilir. Bistrico imevovan, je 10. okt. prisego položil.

* (Na goriški gimnaziji) se je letos v prvi razred vpisalo 72 učencev in sicer 42 v slovenski, 30 v italijanski oddelek; na realki je v prvem razredu 101 (!) učencev in sicer 41 v slovenskem, 70 v italijanskem oddelku.

* (Nesreča). Iz Šmarja pri Celji se nam piše: Nesreča se je zgodila 8. t. m. v Šmarji pri Celji; dve ženski sti podpirali voz listja; voz se je zvrnil in je obe ženske zakril, katere sti se zadržile. —

* (Nemška temeljitost) „Neues Fremdenblatt“ piše o deželnih zborih in daje lep izgled, kako so dunajski časnikarski „šmoki“, ki v Avstriji prvo besedo vodijo, o avstrijskih razmerah podučeni. V vseh deželnih zborih se „tujčevski list“ boji, da bodo federalisti in klerikalci ustavoverni mir in red kalili, samo v salcburškem, koroškem in štajerskem zboru se nadeja „N. Fremdenblatt“ rajskega pokoja, kateri še bode po mislih imenovanega lista blažji, ker „edini slovenski poslanec štajerskega deželnega zbora utegne ta zbor zapustiti.“ Kaj bode pač rekel krivonosati „šmok“, kadar izvé, da v graški deželni zbornici sedi pet slovenskih poslancev, ki bodo pridno kratili rajsko veselje ustavoverne večine in da je celo v koroškem deželnem zboru eden slovenski poslanec, ki tudi orožja brez bitve ne bode od sebe vrgel!

* (Ruski jezik v avstrijski vojski.) Načelnik avstrijskega generalnega štaba, general Gallina, ukazal je v posebnej okrožnici vsem oficirjem generalnega štaba, naj si, kakor hitro morejo, prisvoje ruski jezik. Ob enem je bil izdan ukaz, naj se na Dunaji napravi posebni kurs za oficirje, da se bodo rusko učili. — Znamenje časa!

Gospodarske stvari.

Vinstvo.

Trgatev je že davno končana in je povsod iznenadila vinorejce, kateri so sicer že naprej videli in vedeli, da nemajo ničesa posebnega pričakati, pa take neplodne letine si vendar nikjer nijso v svesti bili. Na prstih bi lahko našteali kraje, kjer so letos toliko vina dobili kot lani; navadno pa samo tretjino ali k večjemu polovico lanjskega pridelka. Po takem izidu trgatev nij čuda, da je vinski mošt že od preše proč se prodajal po 9 do 10 gl. avstr. vedro in da je ta cena zdaj že poskočila na 12 goldinarjev v slabejših, a na 15 do 16 gl. v boljših legah. Tako nenavadno visoke cene mošta in novega vina se ne spominjajo najstarejši ljudje. Mošt je bil sicer sladak, tehtal je 18° do 19° na Klosterneburški moštni vagi (na Do-

